

ДОРОЖНЯ КАРТА ЗАКОНОПРОЄКТІВ

ЩО СТОСУЮТЬСЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ПОСТРАЖДАЛИХ УНАСЛІДОК ЗБРОЙНОГО
КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ • ДЕВ'ЯТА СЕСІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ІХ СКЛИКАННЯ

Російська агресія проти України, що розпочалася із окупації Криму в 2014 році, триває вже десятий рік, і понад рік руйнування та смерті відбуваються по всій території України. Десятки тисяч загиблих і поранених, мільйони вимушених покинути свої домівки. Під окупацією лишаються частини Херсонської, Запорізької, Донецької, Луганської областей, Автономна Республіка Крим та місто Севастополь. І все ж попри широкомасштабну збройну агресію РФ, наша держава встояла, зберігши всі демократичні інститути та притаманні державі функції, зокрема законотворчу.

Ми, представники Коаліції організацій¹, що опікуються питаннями захисту прав постраждалих внаслідок збройної агресії проти України, маємо консолідовану позицію щодо законопроектів, які стосуються наших бенефіціарів. Ми підтримуємо прагнення законодавців врегулювати питання реалізації механізму компенсації за зруйноване та пошкоджене майно, віднайти механізми відшкодування шкоди, завданої життю і здоров'ю постраждалих, внести зміни до законів України, що регулюють суспільні відносини, на які істотно вплинула війна.

Водночас ми змушені відзначити і негативні тенденції, зокрема такі.

Популістський характер законопроектів. Попри важливість сфер регулювання (наприклад, захист прав дітей, які постраждали від збройної агресії проти України), зареєстровані проекти Законів часто не передбачають конкретних механізмів реалізації, не включають переліку прав та гарантій, не ґрунтуються на дослідженнях. У разі ухвалення їх реалізація своєю чергою не призведе до досягнення визначеної мети та може викликати неузгодженість із уже наявним регулюванням. Крім того, деякі ініціативи декларують суттєві преференції для окремих категорій (наприклад, внутрішньо переміщених осіб), проте не враховують сформовану державну політику щодо їх підтримки, досвід попередніх років.

Відсутність фінансово-економічного обґрунтування. До ряду законопроектів не надано належне фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки) та пропозиції змін до законодавчих актів України щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень для досягнення збалансованості бюджету, що порушує вимоги частини першої статті 27 Бюджетного кодексу України та частини третьої статті 91 Регламенту Верховної Ради України. Натомість у пояснювальній записці до них зазначається, що реалізація положень не потребуватиме значних витрат з державного бюджету. Зокрема, подібне стосується законопроектів, якими передбачається встановлення додаткових гарантій, наприклад, сплати комунальних платежів, проїзду всіма видами транспорту тощо.

Розгляд законопроектів за скороченою процедурою без проходження повного циклу обговорення навіть щодо тих питань, які потребують важливої суспільної дискусії. Порушення вимог Регламенту Верховної Ради України щодо реєстрації законопроектів, що є альтернативними за своїм змістом.

¹ До складу Коаліції входять Центр прав людини ZMINA, ГО «Донбас СОС», ГО «КримSOS», БФ «Право на захист», БФ «Восток-СОС», ГО «Громадський холдинг «ГРУПА ВПЛИВУ»», БФ "Stabilization Support Services", Кримська правозахисна група.

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

НАЗВА ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

СТАН
ПРОХОДЖЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

8301-2

Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо уточнення відповідальності за деякі види кримінальних правопорушень на тимчасово окупованих територіях

Проект Закону має на меті створити законодавче підґрунтя для коректного розмежування правопорушень, передбачених ст. 111-1 КК України «Колабораційна діяльність», та інших суміжних правопорушень, удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та суміжні кримінальні правопорушення.

Опрацюється в комітеті

ПІДТРИМАТИ

9051

Проект Закону про внесення змін до розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про споживче кредитування» щодо особливостей нарахування процентів за споживчими кредитами під час воєнного стану

Пропонується на період воєнного стану і протягом 30 днів після його завершення запровадити реструктуризацію за споживчими кредитами для осіб, місцем проживання чи покинутим місцем постійного проживання яких є території, на яких ведуться (велися) бойові дії, або тимчасово окуповані території України (далі – ТОТ). Реструктуризація здійснюватиметься в обов'язковому порядку на вимогу споживача (особи, до якої перейшли її права та обов'язки) або його представника (за законом або відповідно до довіреності) у разі, якщо станом на 24.02.2022 року не було простроченої заборгованості. Водночас механізмом можна буде скористатись, якщо державна та соціальна матеріальна допомога та/або пенсійне забезпечення, благодійна допомога є єдиним джерелом доходу сім'ї; або споживач чи член його сім'ї є особою з інвалідністю внаслідок війни, а сукупний розмір його доходу та доходів членів його сім'ї не перевищує розміру двох мінімальних заробітних плат.

Прийнято за основу. Готується на друге читання

ПІДТРИМАТИ

9052

Проект Закону про внесення зміни до пункту 165.1 статті 165 Податкового кодексу України щодо особливостей нарахування процентів за споживчими кредитами під час воєнного стану

Проектом передбачається внесення змін до Податкового кодексу України, в частині невиключення до доходів для оподаткування, що отримані внаслідок реструктуризації. Така дія має бути вчинена відповідно до порядку і на умовах, встановлених пунктом 7-1 розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про споживче кредитування».

Прийнято за основу із доопрацюванням. Готується на друге читання

ПІДТРИМАТИ

9065

Проект Закону про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження»

Проектом акта пропонується заборонити на період дії воєнного стану і 30 календарних днів після його завершення звернення стягнення та накладення арешту на кошти боржника, що надійшли на поточний рахунок зі спеціальним режимом використання від громадських, благодійних, міжнародних організацій та представництв міжнародних організацій в Україні як цільова грошова допомога, а також на державну допомогу на проживання внутрішньо переміщеним особам.

Опрацюється в комітеті

ПІДТРИМАТИ

9069

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей державної реєстрації актів цивільного стану, що відбулися на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України та за межами України

Змінами пропонується врегулювати можливість визнання та підтвердження актів цивільного стану, що мали місце на тимчасово окупованій території України, в адміністративному порядку. Так, до органів державної реєстрації актів цивільного стану може бути подано медичний документ, що підтверджує факт народження чи смерті, або документ, виданий окупаційною адміністрацією, що підтверджує реєстрацію народження фізичної особи, її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, смерті на такій території. Також передбачається спрощений порядок розгляду питання щодо встановлення фактів шлюбу чи розірвання шлюбу, що відбулися на ТОТ, в порядку окремого провадження. Заявниками у даних справах можуть стати заінтересовані особи – тобто особи (або члени їхніх сімей), на права, обов'язки чи законні інтереси яких впливає встановлення відповідного факту, або їхні представники. Одночасно з цим, законопроект визначає можливість проведення державної реєстрації актів цивільного стану, що відбулися на території іноземних держав щодо громадян України. Реєстрація також може здійснюватись на підставі повідомлень компетентних органів іноземних держав, з якими Україна уклала відповідні договори.

Опрацюється в комітеті

ПІДТРИМАТИ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

НАЗВА ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

СТАН
ПРОХОДЖЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОМУ

НАЗВА ПРОЄКТУ ЗАКОМУ

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

СТАН
ПРОХОДЖЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

7231

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реінтеграції та відновлення прав дитини

Проектом пропонується внести зміни в частині визначення терміну «дитина, яка постраждала від воєнних дій та збройних конфліктів». Передбачається формування та ведення Єдиного державного реєстру дітей, які потребують реінтеграції та поновлення своїх прав. Реалізація заходів покладається на Уряд та відповідні органи виконавчої влади. Попри те, що діти, які зазнали каліцтва, або батьки яких загинули внаслідок воєнних дій, потребують додаткової підтримки та матеріального забезпечення від держави, законопроект не передбачає запровадження жодних пільг, видів допомоги та гарантій для цих категорій дітей. Незрозуміло є мета створення нового державного реєстру, дублювання інформації, що наявна у банку даних про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і про сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів, та в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб. Своєю чергою, зміни до профільного Закону у сфері внутрішнього переміщення не відповідають меті даного Закону та в разі реалізації створюватимуть неприйнятні наслідки в частині обліку даних та розпорядження ними.

Прийнято за основу, готується на друге читання

Потребує доопрацювання

7385

Проект Закону про відшкодування шкоди завданої потерпілому внаслідок збройної агресії Російської Федерації

Законопроектом пропонується визначити особливості державної політики щодо відшкодування шкоди, завданої здоров'ю потерпілого або його майну; шкоди, заподіяної особі, яка була вимушена залишити або покинути своє місце проживання (ВПО); моральної шкоди, а також шкоди, заподіяної майну юридичної особи чи ФОПа внаслідок збройної агресії РФ проти України. Передбачається створення Фонду відшкодування шкоди, який здійснюватиме керівництво та управління системою відшкодування шкоди. Також передбачається створення Реєстру потерпілих внаслідок збройної агресії. Попри спробу законодавчого визначення відшкодування шкоди щодо широкого кола осіб та самих видів шкоди законопроект містить ряд суттєвих недоліків. Зокрема, йдеться про відсутність визначеного механізму отримання відшкодування. Також невизначеною є процедура прозорого конкурсу щодо обрання членів Фонду, критеріїв призначення (обрання) його посадових осіб, джерел фінансування тощо.

Включено до порядку денного в числі питань, які доручається підготувати і доопрацювати для розгляду на сесії

Потребує доопрацювання

9065-1

Проект Закону про внесення зміни до розділу XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про виконавче провадження»

Проектом акта пропонується заборонити на період дії воєнного стану і 30 календарних днів після його завершення звернення стягнення та накладення арешту на кошти боржника, що надійшли на поточний рахунок зі спеціальним режимом використання від громадських, благодійних, міжнародних організацій та представництв міжнародних організацій в Україні як цільова грошова допомога, а також державна допомога на проживання ВПО та державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям. Оскільки для значної частини отримувачів ці виплати є і залишатимуться ледь не єдиним джерелом засобів до існування, їх необхідно віднести до «захисених» виплат, звернення стягнення на які у виконавчому провадженні не допускаються взагалі, а не лише на період дії воєнного стану і 30 календарних днів після його завершення, як це передбачено в законопроекті.

Опрацьовується в комітеті

Потребує доопрацювання

7507

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо забезпечення прав зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб на безоплатне отримання комунальних послуг та безоплатне тимчасове проживання у період дії воєнного стану

Проектом пропонується звільнити ВПО на період дії воєнного стану від оплати житлово-комунальних послуг у місцях їхнього компактного поселення, скасування обмежень щодо шестимісячного терміну безоплатного тимчасового проживання. Передбачається, що порядок надання компенсації власникам (балансоутримувачам) майна, яке використовується для компактного поселення ВПО, на оплату житлово-комунальних послуг у період дії воєнного стану визначатиметься Урядом. Попри те, що така ініціатива заслуговує на увагу, держава має забезпечити комплексний довгостроковий підхід до вирішення житлових питань з урахуванням фінансових спроможностей. У пояснювальній записці зазначено, що реалізація його положень не потребуватиме значних витрат з Державного бюджету. Проте, така законодавча ініціатива створить додаткове значне навантаження на Державний бюджет, що своєю чергою може спричинити розбалансування доходів та видатків бюджету, а реалізація ухвалених положень буде утрудненою або неможливою. Також не враховані державна політика щодо адаптації та інтеграції ВПО.

Включено до порядку денного в числі питань, підготовлених до розгляду на пленарних засіданнях

ВІДХИЛИТИ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОМУ

НАЗВА ПРОЄКТУ ЗАКОМУ

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

СТАН
ПРОХОДЖЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

НАЗВА ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

СТАН
ПРОХОДЖЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

7706

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» щодо звільнення деяких категорій осіб від сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування під час купівлі нерухомого майна

Проектом пропонується звільнити ВПО від сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування під час купівлі нерухомого майна. Змінами передбачено, що у період дії воєнного стану та протягом шести місяців після його завершення скасовується обов'язок сплачувати в державний бюджет грошові кошти в розмірі 1% від вартості нерухомого майна, яке придбається ВПО.

Положення даного законопроекту виключають можливість створення умов для комплексного сприяння, підтримки ВПО. Положення не визначають цільове призначення та категорію майна, кількості операцій, які можуть вчинятись однією особою, обмежень (наприклад, наявності житлової нерухомості у власності на території України, яка не перебуває в тимчасовій окупації чи зоні ведення бойових дій) тощо.

Опрацьовується
в комітеті

ВІДХИЛИТИ

8020

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» щодо запровадження безкоштовного проїзду для внутрішньо переміщених осіб на період дії воєнного стану

Пропонується у період дії правового режиму воєнного стану надати ВПО право на безкоштовний проїзд на території всієї України усіма видами пасажирського транспорту. Визначається, що забезпечення вказаного права буде покладено в межах повноважень на місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Як наслідок, реалізація призведе до виникнення фінансових зобов'язань, зокрема перед підприємствами у сфері транспорту, а також до потенційних конфліктних ситуацій в громадах. Недотриманий баланс між публічними та приватними інтересами, відсутні детальні фінансові розрахунки. Подібна ініціатива носить виключно політичний характер та не враховує стратегічні підходи державної політики щодо внутрішнього переміщення.

Включено до
порядку денного
в числі питань,
підготовлених
до розгляду
на пленарних
засіданнях

ВІДХИЛИТИ

8057

Проект Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо протидії російській паспортизації

Згідно з пояснювальною запискою, Проект Закону розроблений для протидії примушуванню громадян України до набуття громадянства держави-агресора і створенню умов, за яких обсяг прав громадян України буде меншим, якщо вони не мають громадянства держави-агресора та/або паспортних документів держави-агресора. Водночас встановлення кримінальної відповідальності саме за отримання такого паспорту суперечить державній політиці з даного питання, може стати додатковим фактором залякування мешканців тимчасово окупованої території та руйнуватиме наявну практику кваліфікації даного діяння як воєнного злочину, яка вже склалася. Водночас інші пропозиції законопроекту, зокрема, щодо неможливості призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, у разі призначення покарання за окремі кримінальні правопорушення, передбачені розділами I, XX Особливої частини Кримінального Кодексу України, що вчинені в умовах воєнного стану, не є обґрунтованими.

Опрацьовується
в комітеті

ВІДХИЛИТИ

8421

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» щодо розміру та тривалості виплати допомоги по безробіттю внутрішньо переміщеним особам

Проект передбачає надання права ВПО, які зареєстровані як безробітні, отримувати виплату допомоги по безробіттю протягом 360 календарних днів в розмірі 100 відсотків розрахованої допомоги. Також передбачено можливість отримувати підвищений розмір допомоги по безробіттю відповідно до коефіцієнту 1,5 у визначених випадках.

Попри важливість соціальної підтримки ВПО, держава має вживати заходів щодо створення умов для адаптації та подальшої інтеграції ВПО за новим місцем проживання. Розширення обсягу програм сприяння зайнятості ВПО (зокрема через загальнонаціональні програми) сприятиме підвищенню соціальної підтримки ефективніше, ніж збільшення розміру та тривалості виплати допомоги по безробіттю.

Опрацьовується
в комітеті

ВІДХИЛИТИ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

НАЗВА ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

СТАН
ПРОХОДЖЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

8367

Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про реструктуризацію заборгованості з квартирної плати, плати за житлово-комунальні послуги, спожиті газ та електроенергію» щодо посилення захисту громадян, які постраждали внаслідок дій держави-агресора»

Проектом пропонується проведення реструктуризації або списання заборгованості, що виникла під час дії воєнного стану, за природний газ, централізоване опалення та постачання гарячої води, постачання електричної енергії та поводження з побутовими відходами (далі – ЖКП).

Так, для реструктуризації пропонують громадянам укласти договори з підприємствами – надавачами ЖКП про щомісячне рівномірне погашення боргу та своєчасну сплату поточних платежів. Списання стосується заборгованості за ЖКП, яка виникла за період ведення воєнних (бойових) дій на території, де розташоване житло. Списання заборгованості здійснюється у порядку, який буде встановлений Кабінетом Міністрів України.

Даний законопроект не визначає кола осіб (або території), щодо яких такі заходи можуть застосовуватись. Наразі чинне законодавство України не містить визначення «постраждали внаслідок дій держави агресора». Не врахованими є й інтереси надавачів послуг, про що зазначається у позиції Асоціації міст України. Своєю чергою, положення закону, до якого передбачається внесення доповнень, в цілому є застарілими та підлягають застосуванню у виключних випадках.

Опрацьовується в комітеті

ВІДХИЛИТИ

9042

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання статусу дитина війни та пільг дітям, які проживали в районах проведення воєнних (бойових) дій у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації або на лінії розмежування

Законопроектом пропонується зміни до Законів України «Про соціальний захист дітей війни» та «Про охорону дитинства» в частині надання статусу «дитина війни» особам, які не досягли повноліття та проживали (проживають) в районах проведення воєнних (бойових) дій у зв'язку з військовою агресією РФ або на лінії розмежування. Також визначається перелік додаткових пільг для дітей війни, а саме щорічна грошова допомога на оздоровлення, компенсація витрат, пов'язаних із отриманням психологічної допомоги для дітей дошкільного і шкільного віку. Порядок та умови їх надання будуть визначені Урядом. Водночас Закон України «Про охорону дитинства» пропонується доповнити гарантіями для дітей війни щодо державної цільової підтримки для здобуття професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти у державних та комунальних закладах освіти.

Слід зазначити, що вирішення питання щодо кола осіб, порядку обліку та надання соціальних гарантій для дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України, потребує комплексного підходу. Факт проживання на певній території не може визнаватися єдиною та достатньою підставою надання додаткових гарантій. Вид та розмір державної підтримки безпосередньо залежить від потреб, вразливості дитини. Також законопроект не поширюється на дітей, які проживають чи проживали на ТОТ.

Опрацьовується в комітеті. Надано висновок Комітету про відхилення

ВІДХИЛИТИ

9042-1

Проект Закону про основи соціальної захищеності дітей, які постраждали внаслідок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України

Передбачає ухвалення окремого Закону для соціальної підтримки дітей, які постраждали внаслідок повномасштабної збройної агресії РФ. Проектом визначаються терміни: «дитина, яка постраждала внаслідок повномасштабної збройної агресії», «депортація або насильницьке переміщення дитини». Також пропонується запровадити облік таких дітей, включивши їх до Державного реєстру осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії РФ проти України, визначаються різні види підтримки для окремих категорій з числа постраждалих.

Попри те, що в Проекті є спроби впровадження комплексного бачення, він потребує обговорення з широким колом заінтересованих осіб, зокрема в частині порядку визначення дитини як такої, що постраждала. Положення Закону мають бути поширеними на дітей, які постраждали внаслідок збройної агресії проти України до початку стадії повномасштабного вторгнення.

Опрацьовується в комітеті

ВІДХИЛИТИ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

НАЗВА ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

СТАН
ПРОХОДЖЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

9207

Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» щодо засад обов'язкової евакуації дітей

Метою законопроекту є визначення правових засад обов'язкової евакуації дітей в умовах воєнного стану. Проектом Закону пропонується доповнити Закон України «Про правовий режим воєнного стану» новою статтею 18-1, в якій визначити законодавчі підстави проведення обов'язкової евакуації дітей з населених пунктів, де ведуться бойові дії.

Положення Проекту Закону майже точно відтворюють положення Постанови Кабінету Міністрів України від 7 березня 2023 р. № 209, якими визначені підстави та процедури проведення обов'язкової евакуації в примусовий спосіб дітей з їхніми батьками. Тож наразі питання обов'язкової евакуації дітей врегульоване на підзаконному рівні. Водночас існує необхідність визначення на рівні Закону підстав та процедур обов'язкової евакуації, зокрема, дітей. Утім, це необхідно зробити через внесення відповідних змін до Кодексу цивільного захисту населення. Це забезпечить можливість належним чином врегулювати евакуацію дітей не тільки в умовах воєнного стану, але й за виникнення інших загроз життю і здоров'ю населення.

Опрацьовується в комітеті

ВІДХИЛИТИ

НОМЕР
ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

НАЗВА ПРОЄКТУ ЗАКОНУ

СТИСЛИЙ ЗМІСТ ЗАКОНОПРОЄКТУ

СТАН
ПРОХОДЖЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

